

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Συνοψίζοντας και κρίνοντας τη λογοτεχνική ύλη που αποτυπώνεται, κυρίως, στη μακρόζωη, ως πιο αντιπροσωπευτική, *Νέα Εστία* και αντλώντας επιχειρήματα από την καταγεγραμμένη ύλη στα διάφορα έντυπα από τον Μάιο του 1941 έως το τέλος του 1942 (να τη θεωρήσουμε περίοδο χάριτος;) διαπιστώνουμε ότι η λογοτεχνία συνεχίζει και τώρα τη δράση της, αλλά η εικόνα που αποκομίζουμε δεν είναι αισθητά διαφορετική από εκείνη που έχουμε εισπράξει στον Μεσοπόλεμο. Η ύλη που εμψυχώνεται από το κλίμα της Κατοχής είναι περιορισμένη και ο έμμεσος τρόπος της την κατασταίνει λειτουργικά ατελέσφορη. Δεν γίνομαι τιμητής αυτών όλων των αμήχανων αυτοσχεδιασμών, αλλά προσπαθώ να αποτυπώσω μια συνθήκη με την οποία επιβεβαιώνεται ότι ακόμη και οι τομές που προκαλούνται από εξωπνευματικά φαινόμενα (πόλεμος, Κατοχή, ανώμαλες συνθήκες) ξέρομε στατιστικά ότι καθυστερούν αρκετά να επηρεάσουν θετικά τη λογοτεχνία, ενώ αρνητικά πολύ ευκρινώς. Στη συγκεκριμένη περίπτωση να μη γίνει το λάθος να χρεωθεί το φαινόμενο στην κτηνωδία της λογοκρισίας με τις αόριστες απαγορεύσεις της, οι οποίες έκαναν δύσκολη την αυτολογοκρισία.

Εξάιρεση αποτελεί η περίπτωση της Λιλίκας Νάκου με τα διηγήματα *Η κόλαση των παιδιών* (φυγαδεύτηκαν στην Αίγυπτο όπου και δημοσιεύτηκαν το 1944)²¹⁶ που υπερβαίνει τον 'χρονικό' χαρακτήρα τους, καθώς το αναπλαστικό στοιχείο τους τα καθιστά αξιόπιστα: 'είδος μεικτό αλλά νόμιμο'. Σε αντίθεση, το δημοσιογραφικό αφήγημα *Δε θα πεθάνουμε* (1943) του Θ. Κορνάρου δεν κατορθώνει παρά να δώσει συνοπτικά σκίτσα των άθλιων συνθηκών στη ναζιστική Αθήνα, που χάνουν το ενδιαφέρον τους με την απλή έκθεση ανατριχιαστικών περιστατικών.

Τα δύο χριστουγεννιάτικα τεύχη της *Νέας Εστίας* που αναφέραμε – αφιέρωμα στον Παπαδιαμάντη (1941) και στο θρησκευτικό συναίσθημα (1942) – απέβλεπαν με προφανή διακριτικότητα να στηριχθούν στα εθνικά κεφάλαια. Στο κύριο άρθρο του ο Π. Χάρης, στο δεύτερο αφιέρωμα, έμμεσα ενεργοποιεί και εξάγει τον όρο *ελληνοχριστιανισμός*, που καθιέρωσε ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος (1815-1881) και κατέστησε 'κοινό τόπο' η πολιτεία. Η *Νέα Εστία* προσκομίζει τα ιστορικά επιχειρήματα σε μια στιγμή που το υπόδουλο έθνος χρειαζόταν ακλόνητα ερείσματα. Αντιγράφω:

216. Αθηναϊκή ανατύπωση 1959 και 1971, από τις εκδ. «Βιβλιοπωλείον της Εστίας».

